Osmanlı mimarisinde ilk defa Edirne Üç Şerefeli Cami'de ortaya çıkan enine dikdörtgen planlı avlu kuruluşu, İstanbul Fâtih, Edirne II. Beyazıt ve İstanbul Sultan Selim, Mimar Sinan döneminin Süleymaniye ve Selimiye, daha sonraki dönemin ise Sultan Ahmed camilerinde değişen kenar oranları ile varlığını sürdürmüştür.

XVI. yüzyıl başında İstanbul Beyazıt Camii ile ortaya çıkan kare planlı avlu, özellikle Şehzade Camii ve Yenicami'de mimari ifadeyi değerlendirmiştir.

Süleymaniye Camii'nde (1557) Evliya Çelebi'nin bir "ak yayla" olarak adlandırdığı revaklı avlu, ortada yer alan müezzin mahfili görünümlü beyaz mermer şadırvanı ile, mimari değerini bütün açıklığıyla ortaya koymaktadır. Süleymaniye Camii, Sultan Ahmed Camii, Yenicami ve Üsküdar Yeni Vâlide Camii'nin revaklı avlularında yer alan şadırvanlar, bu avluları estetik bakımdan zenginleştirmek ve su içilmesini sağlamak amacıyla inşa edilmiş, birer serinlik ve ses kaynağı olarak düşünülmüş, sadece abdest şadırvanı olarak yapılmamıştır. Mimar Mehmed Ağa'nın eserlerinden bahseden *Risâle-i Mi'mariyye*'de Sultan Ahmed Camii şadırvanı, lülelerinden kafes içindeki bülbülün nağmeleri duyulan bir yapı benzetmesiyle tanımlanmaktadır.

Avluların kuruluşunu, mimari özelliklerini ve boyutlarını belirleyen değerler, mimari istek ve tercihler kadar yapıların kullanım gayesi ve hizmet ölçeği ile de ilgilidir. Osmanlı mimarisinde, camilerde ibadet mekânına ulaşmada bir hazırlık ve geçiş yeri olan avlular kervansaray, han ve saray yapılarında da bütünü meydana getiren kanat ve bölümleri birbirine bağlayan merkezî alan olarak kullanılmışlardır. Topkapı Sarayı'nın avluları, Osmanlı tarihinin önemli olaylarının ve sarayda günlük hayatın yaşandığı yerlerdir. Haremin "taşlık" adıyla anılan avluları, çevrelerindeki dairelere bağlı olarak Vâlide Sultan taşlığı, Câriyeler taşlığı gibi isimler almışlardır.

Cami avlularına zamanla küçük dükkân ve sergilerle bazı esnaf yerleşmiş ve seferberlik, savaş, zelzele ve yangın gibi olağan üstü günlerde revakların altında asker ve halk barınmıştır. İstanbul'un ilk fotoğraflarında Beyazıt Camii avlusunda bazı kâğıtçı dükkânları görülmektedir. Avlu revak sütunlarının tunç kaide bilezikleri, üzerlerine kazınan önemli olayların tarihleri ile değer taşırlar.

Üsküdar Yeni Vâlide Camii ile Lâleli Camii derinliğine dikdörtgen planlı revaklı avluları ile XVIII. yüzyılda mimari değerlerde ortaya çıkan değişiklikleri göstermektedir. Nuruosmaniye Camii'nin yarım oval planlı, şadırvansız revaklı avlusu ise artık Türk mimarisi ile ilgisi olmayan yeni tercihleri ortaya koyar.

BİBLİYOGRAFYA :

Dikdörtgen planlı Sultan Ahmed Camii avlu

Eminönü Yenicami avlusu - İstanbul

ABDULLAH b. AVN

عبد الله بن عون

bk. **İBN AVN, Abdullah**

Hadis âlimi.

AVN b. ABDULLAH

(عون بن عبدالله)

Ebû Abdillâh Avn b. Abdillâh b. Utbe b. Mes'ûd el-Hüzelî el-Kûfî (ö. 110/728 [?])

İlk devir âbid*lerinden, muhaddis tâbiî.

Aslen Medineli olup Medine'nin yedi meşhur fakihinden (**fukahâ-i seb'a***) Ubeydullah b. Abdullah'ın kardeşidir. Medine'den Kûfe'ye hicret ederek orada ibadet ve takvâsıyla tanındı. Bir ara Mürcie mezhebinin görüşlerini benimsediyse de sonradan vazgeçti. Halife Ömer b. Abdülazîz'in ilgisine mazhar olarak onunla sohbetlerde bulundu. Kaynaklarda, zenginlerle düşüp kalmaktan çok fakirlere yakın olmayı tercih ettiği rivayet edilen Avn'ın 20.000 dirhemden fazla olan servetini fakirlere dağıttığı nakledilir.

Rivayetleri Müslim'in *Ṣaḥîḥ*'i ile dört meşhur *Sünen*'de yer alan Avn, babası Abdullah, kardeşi Ubeydullah, Saîd b. Müseyyeb, İbn Abbas ve Ebû Hüreyre gibi âlimlerden hadis rivayet etmiştir. Onun Hz. Âişe ile Ebû Hüreyre'den olan rivayetlerinin **mürsel*** olduğu söylenmektedir. İshak b. Yezîd el-Hüzelî, Mis'ar b. Kidâm gibi âlimler de kendisinden rivayette bulunmuşlardır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *eṭ-Ṭabaḳāt*, VI, 313; Buhârî, *et-Târîḫu'l-kebîr*, VII, 13-14; Ebû Nuaym, *Ḥilye*, IV, 240-272; İbnü'l-Cevzî, *Ṣıfatü'ṣ-ṣafve*, III, 100-104; Nevevî, *Tehẕîb*, II, 41; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ'*, V, 103-105; İbn Hacer, *Tehẕîbü't-Tehẕîb*, VIII, 171; Şa'rânî, *eṭ-Ṭabaḳāt*, I, 36.

HASAN KÂMİL YILMAZ

AVNÎ

(عونى)

Fâtih Sultan Mehmed'in şiirlerinde kullandığı mahlası (bk. MEHMED II).

AVNİ BEY, Yenişehirli

Hüseyin Avni Bey (ö. 1883)

Türk edebiyatının Batı tesirine girdiği sıralarda eski tarzı devam ettirenlerin en kudretlisi, son divan şairi.

Tahminen 1826-1827'de, bugün Yunanistan sınırları içinde kalmış olan Yenişehir'de (Larisse) doğdu. Babası, bazı kethüdâlıklarda bulunmuş olan Sıdkı Ebûbekir Paşa'dır. Hüseyin Avni'nin nerelerde ve hangi mekteplerde tahsil gördüğüne dair kaynaklarda fazla bilgi yoktur. Ancak Abdurrahman Sâmi Paşa'nın Tırhala mutasarrıflığı sırasında babası kethüdâlık görevini yaparken, aynı zamanda şair olan bu zattan faydalandığı, hatta on iki yıl çevresinde bulunduğu ve ondan *Mesnevî* okuduğu biliniyor. Sâmi Paşa'nın Vidin valiliğine tayininde Avni Bey de onun kâtiplik vazifesini üstlendi. 1854 yılında bu görevde bulundu-